

Belang van vroege signalering van een TOS

In de eerste zes jaren van hun leven maken kinderen de grootste ontwikkeling door op taalgebied. Wanneer problemen in de taalontwikkeling dan niet gesignaleerd worden en zij niet de hulp krijgen die ze nodig hebben, is hun prognose voor de toekomst minder goed. Hoe kun je een taalontwikkelingsstoornis vroegtijdig herkennen?

Bij een taalontwikkelingsstoornis (TOS) is er iets mis met het aangeboren vermogen om taal te leren. Bij deze neurocognitieve stoornis wordt taal in de hersenen minder goed verwerkt, waardoor een kind bijvoorbeeld grote moeite heeft met praten of met het begrijpen van taal. Hoe een TOS zich precies uit, verschilt echter per kind. Dit maakt het ingewikkeld om de diagnose te stellen. Bovendien verloopt de taalontwikkeling bij jonge kinderen heel verschillend. Er is een grote spreiding in de leeftijd waarop de mijlpalen in de taalverwerving worden bereikt. Ook dit maakt een vroege signalering van een TOS heel lastig (Gerrits et al., 2017). Daarnaast zijn er ook nog kinderen die ná de

geboorte een taalontwikkelingsachterstand ontwikkelen (TOA), bijvoorbeeld door (tijdelijke) gehoorproblemen of onvoldoende taalaanbod.

Tijdige herkenning voorkomt achterstanden

Als een taalontwikkelingsstoornis niet tijdig wordt herkend en behandeld bij een kind, zijn diens vooruitzichten voor de toekomst met betrekking tot relaties, werk en school minder goed. Als een TOS wél vroegtijdig wordt herkend en er op jonge leeftijd interventies worden gestart, komt dat de sociaal-emotionele en cognitieve ontwikkeling (en ook het schoolsucces) ten goede. Met de juiste begeleiding is er namelijk veel winst te behalen en kan voorkomen worden dat kinderen met een achterstand starten op de basisschool.

Ondersignalering

Bij problemen in de taalontwikkeling spreekt men ook wel van een 'atypische' taalontwikkeling. Hiermee wordt bedoeld dat de taalontwikkeling afwijkt van 'de norm'. Problemen in de (spraak)taalontwikkeling kunnen al vroeg gesignaleerd worden, maar dat gebeurt niet altijd. Bij ouders en professionals ontstaat soms een 'niet-pluisgevoel' als ze merken dat een kind, ten opzichte van leeftijdsgenoten, een achterstand in de taalontwikkeling laat zien. Toch krijgt dit probleem dikwijls pas écht aandacht als het als 'groot genoeg' wordt ervaren door de omgeving van het kind. Kinderen met een TOS (of een TOA) worden op consultatiebureaus, kinderdagverblijven en scholen vaak ook niet of te laat herkend, met alle gevolgen van dien. Daarnaast kan het zo zijn dat ouders de gevolgen van een TOS onderschatten en daarom geen stappen ondernemen. Of dat de wachtlijsten van de audiologische centra zó lang zijn dat kinderen met een TOS een kans op de juiste behandelplek mislopen (Wiefferink et al., 2011). Dit blijft een aandachtspunt voor zorg- en onderwijsinstanties.

Bernadette Sanders schreef 'Taalontwikkelingsstoornissen bij het jonge kind (0-8 jaar). Signaleren, praktische handelingsadviezen en tips.' In deze uitgave staat helder uitgelegd wat een TOS is, hoe je deze herkent en hoe

je het jonge kind met een TOS kunt ondersteunen.

EAN: 9789401478403

Pagina's: 287

Prijs: € 29,99

Dit boek kwam in samenwerking tussen de LBBO en LannooCampus tot stand.

Bestellen via lannoo-campus.nl.

Wat valt op?

Kinderen met een TOS ondervinden al heel jong problemen met de verwerving van taal. Deze problemen kunnen zich voordoen op verschillende taaldomeinen:

- Spraakproductie: bijvoorbeeld articulatie en mondmotoriek.
- Spraakperceptie, zoals de informatieverwerking en auditieve vaardigheden.
- Grammaticale kennis: zinsbouw en woordvormen.
- Lexicaal-semantische kennis; denk hierbij aan onvoldoende woordenschat, woordvindingsmoeilijkheden en onvoldoende taalbegrip.
- Het begrijpen van de ander: de informatieverwerking is te traag of zwak om de ander te snappen of zijn (complexe) taalaanbod te volgen. Verstaanbaarheid, zinsbouw en woordenschat spelen hierbij een grote rol.

Het kind met een TOS kan problemen ondervinden met de taalproductie – het taalbegrip is dan voldoende ontwikkeld. Deze kinderen zijn vaak moeilijk verstaanbaar, hebben moeite met articuleren, gebruiken onvolledige zinnen of hebben moeite met de juiste toepassing van de grammatica. Maar ze begrijpen wel wat er tegen ze gezegd wordt.

Er zijn ook kinderen die problemen ondervinden op beide gebieden, dus met de receptieve taalontwikkeling (taalbegrip) en met de expressieve taalontwikkeling (taalproductie). Zij begrijpen ook woorden en woordstructuren niet goed, vinden het moeilijk om verbanden tussen zinnen te leggen en hoofd- en bijzaken te onderscheiden. Deze kinderen vertonen vaker gedragsproblemen en problemen in de cognitieve ontwikkeling dan kinderen met *alleen* problemen op het gebied van de expressieve taalontwikkeling (Wiefferink et al., 2020a, 2020b).

Aandachtspunten voor doorverwijzing

Wanneer je als professional twijfel hebt over de taalontwikkeling van een kind, zal dit met de ouder(s) besproken moeten worden. Verder is het van groot belang dat de leerling wordt doorverwezen naar een logopedist of een audiologisch centrum voor verdere screening of onderzoek. Daar kan worden vastgesteld

of er sprake is van een – vermoeden van een – TOS. Bij heel jonge kinderen is het extra lastig om een definitieve diagnose te stellen; daarom wordt dan wel gesproken van een *vermoeden van* een TOS. Ouders kunnen er dan rekening mee houden dat het kind mogelijk een taalontwikkelingsstoornis heeft en het belang inzien van interventies. Met deze diagnose heeft het kind recht op een verwijzing naar een aanmeldpunt van een cluster 2-instelling voor extra ondersteuning.

Hieronder een aantal aandachtspunten voor een verdere doorverwijzing.

Het kind:

- kent weinig woorden, de actieve woordenschat blijft laag;
- heeft moeite om op een woord te komen;
- zegt veelal hetzelfde en gebruikt dan dezelfde woorden;
- is slecht verstaanbaar, blijft brabbelen;
- wordt niet begrepen zonder dat hij met gebaren duidelijk maakt wat hij bedoelt;
- maakt veel fouten bij het samenstellen van zinnen (op woord- en op zinsniveau);
- maakt erg korte zinnen;
- begrijpt niet altijd wat er verteld wordt in de kring of tijdens instructies;
- kan dichtklappen als er een vraag wordt gesteld, of zeggen: 'Ik weet het niet';
- kan driftig worden als hij niet begrepen wordt.

Nieuw screeningsinstrument

Er is een nieuw screeningsinstrument beschikbaar, de Early Language Scale (ELS). Deze vragenlijst met 26 'ja-nee-vragen' wordt door ouders en zorg- en onderwijsprofessionals samen ingevuld en besproken. Het instrument helpt bij het vroegtijdig signaleren van problemen in de taalontwikkeling van kinderen in de leeftijd van een tot zes jaar. (Meer informatie is te vinden in het proefschrift van Margot Bochane, via: <https://tinyurl.com/EarlyLanguageScale>.)

De literatuurlijst bij dit artikel vind je in de materialenbank op lbbo.nl.

Bernadette Sanders

Orthopedagoog Bernadette Sanders werkt bij swv Drechtsteden, is eigenaar van Smartonderwijs en geeft lezingen en trainingen over TOS en over leer- en gedragsproblemen. Zij is werkzaam geweest als ambulante dienstverlener bij de Koninklijke Aurisgroep en heeft diverse publicaties over TOS op haar naam staan.

Samen staan we sterk voor professionele begeleiders

Dit artikel is gepubliceerd in *Beter Begeleiden*, het vakblad voor leden van de Landelijke Beroepsgroep voor Begeleiders in het Onderwijs (LBBO).

De LBBO zet zich in om de positie van begeleiders in het onderwijs te verstevigen. We zijn ervan overtuigd dat begeleiders onmisbare schakels zijn in scholen. Dat begeleiders zich verbeteren als ze elkaar ontmoeten, elkaar inspireren en zich professionaliseren. Daarom verenigen we hen in onze landelijke beroepsgroep (zonder winst oogmerk).

Door lid te worden van de LBBO krijg je volop mogelijkheden om met en van andere begeleiders te leren. Je wordt gevoed en geïnspireerd. Bovendien kun je altijd bij de LBBO terecht voor een vraag over jouw werk – we helpen je graag!

Meer redenen om lid te worden

- ⦿ 6x per jaar het vakblad *Beter Begeleiden* bij je thuis
- ⦿ toegang tot onze online materialenbank vol artikelen, materialen en andere vakinhoudelijke informatie
- ⦿ korting bij LBBO Academie
- ⦿ mogelijkheid tot registratie in ons kwaliteitsregister
- ⦿ rechtspositionele ondersteuning
- ⦿ actuele beroepsstandaarden
- ⦿ regelmatige winacties
- ⦿ vertegenwoordiging in landelijke overlegorganen
- ⦿ een krachtige stem in het publieke (onderwijs)debat

De LBBO is de overkoepelende beroepsorganisatie voor:

- ⦿ intern begeleiders
- ⦿ ambulante begeleiders
- ⦿ gedragsspecialisten
- ⦿ jonge-kindspecialisten
- ⦿ beeldbegeleiders
- ⦿ specialisten begaafdheid
- ⦿ zelfstandige begeleiders in het onderwijs

Informatie

Meer informatie over het lidmaatschap of direct aanmelden als lid? Kijk op onze website: lbbo.nl.